

TÜRKİYE’DE ULUSAL VE YEREL SİYASETİN DİNAMİKLERİNİ ERKAN MUMCU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN OKUMAK♦

Hakan Mehmet Kiriş♦♦

*“Taşrada seçmenler manüplasyon sujesi edilgen kitleler değildir...
Bilhassa köylü seçmenlerin alkış ve tezahüratlarıyla politikacıları
nasıl manüpüle ettiklerini
(gaz verip dolduruşa getirdiklerini) ve bunu yapmaktan nasıl sinsice
bir mizahi haz duyduklarını defalarca izlemiştir.”*
Erkan Mumcu, “Her Ağacın Kurdu Özünden Olur”, Yeni Türkiye
Dergisi, 97/13, s.713.

Özet

Ulusal ve yerel siyasetin etkileşiminin bir siyasetçinin siyasal kariyeri üzerinden ele alındığı bu çalışma, oldukça tartışmalı bir dönem olan 1990’lı yılların ikinci yarısı ve 2000’li yılların ilk on yılını kapsamaktadır. Bu çalışmada ele alınan Isparta Milletvekili Erkan Mumcu’nun siyasal yaşamı, söz konusu dönem itibariyle oldukça tartışmalı bir seyir izlemiştir. Bu seyir gerek ulusal gerekse de yerel siyaset düzlemlerinde yankılar oluşturmuştur. Bu yankılar, ulusal ve yerel düzlemlerde bazen benzeşirken bazen de farklılaşmaktadır. Mumcu’nun siyasal kariyerini bu düzlemlerde ele almak ulusal ve yerel siyasetin dinamiklerini anlamak bakımından faydalı bir yaklaşım ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erkan Mumcu, Isparta, Anavatan Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi, Yerel Siyaset

---

♦ Bu makale, Hakan M. Kiriş, “Isparta’nın Kısa Dönem Lider Adayı Erkan Mumcu”, Der. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları, Süleyman Demirel Üniversitesi Politika Tasarım Grubu Yayını, 2010, ss. 27 – 36 temel alınarak genişletilmiştir. Yazar bu süreçte görüş ve katkılarını bildirerek çalışmayı zenginleştiren Prof. Dr. Hüseyin Gül’e, Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Negiz’e, Dr. Elif Türkan Arslan’a ve Öğr. Gör. Bülent Özgül’e; dökümanların toplanmasında yardımcı olan yüksek lisans öğrencisi Ayşen Peker’e ve Akdeniz Gazetesi arşivini açan Soner Toros’a teşekkür eder.

♦♦ Yrd. Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

KIRIŞ

Reading through the Dynamics of National and Local Politics in the Case of Erkan Mumcu

Abstract

This study deals with a political career in the concept of interaction between national and local politics including the controversial era from the second half of 1990s till the first decade of 2000s. The political career of Erkan Mumcu, deputy of Isparta Province, pursues a wavy conjuncture in this era. This conjuncture echoes not only on the national but also on local level of the politics. Moreover, these have sometimes similar and sometimes become different effects on the national and local axes. Analyzed through these axes, the political career of Mumcu reveals a useful approach for the understanding of national and local dynamics of the politics.

Keywords: Erkan Mumcu, Isparta Province, Motherland Party, Justice and Development Party, Local Politics

Giriş

Türkiye’de 1990’lı yıllardan 2000’lere uzanan siyaset pek çok değişimi beraberinde getirmiştir. 1991 seçimlerinin ardından 12 Eylül yönetiminin kurmak ve yaşatmak istediği ılımlı ve sınırlı partiler düzeni geçerliliğini iyice kaybetmiş¹ ve sistem, çok sayıda partinin karşıt ve faal olduğu kutuplaşmış çoğulcu bir şekle bürünmüştür. 1995 milletvekili seçimleri, 1950’den bu yana DP ve ardılı partilerin iktidara geldiği, CHP’nin ana muhalefet olduğu sistemin, önemli bir dönüşümün eşiğinde olduğunu göstermiştir.² Aynı süreç yerel siyasette de kendini göstermiş, 1994 yerel seçimleriyle birlikte seçmen bilindik merkez sağ ve merkez sol partilerden uzaklaşma eğilimini göstermiş ancak bu çözülme ulusal siyasette olduğundan biraz daha yavaş olmuştur.³

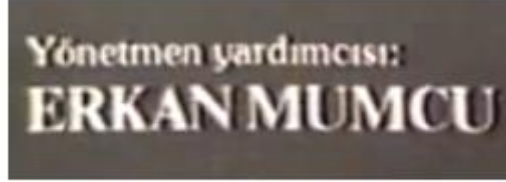
Türkiye’de bu sürecin neredeyse tamamında önemli roller üstlenmiş bir siyaset adamı olan Erkan Mumcu’nun siyasal kariyerini incelemek, ülkedeki ulusal ve yerel siyasal dinamikleri anlamak ve değerlendirmek için önemli bir örnek oluşturmaktadır. Isparta’nın Süleyman Demirel sonrasında siyaset sahnesine çıkardığı Mumcu, 1995 – 2008 yılları arasında söylemleriyle, inişleri ve çıkışlarıyla Isparta ve Türkiye gündeminde ağırlıklı olarak yer almış ve tartışılan bir siyasetçi olmuştur. Bu makalede, Mumcu’nun on iki yıllık aktif siyasal kariyeri seçim verilerine, parti yayınlarına, yerel ve ulusal basında yayınlanmış haber ve yorumlara ve akılda kalan alternatif birkaç varsayıma yer vererek değerlendirilmeye ve bu yolla Türkiye’de ulusal ve yerel siyaset dinamikleri ele alınmaya çalışılmıştır. Makale, siyaset öncesi döneminden bazı önemli kesitleri vererek, 1995 seçimlerini *başlangıç* olarak almakta, 1999 seçimlerinden sonrasını Mumcu’nun siyasal kariyeri açısından bir *yükseliş* dönemi olarak adlandırmakta, 2002 seçimleri sırasında ve sonrasında *partilerarası hareketliliğini* vurgulamakta, 2007 seçimlerini bir *düşüş* dönemi olarak belirtmekte ve sonsözde *acaba bitti mi* sorusunu sormaktadır.

KIRIŞ

1. Erkan Mumcu Kimdir?

Mumcu'nun siyaset öncesi yaşamını kısaca gözden geçirmekte fayda bulunmaktadır. TBMM verilerine göre 1963'te doğmuş, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu, XX., XXI. Ve XXII. Dönem Isparta Milletvekili seçilen ve bu dönemlerde Turizm, Milli Eğitim, Kültür ve Turizm Bakanı ve Anavatan Partisi Genel Başkanı olan Mumcu, evli ve iki çocuk babası olarak kaydedilmiştir.⁴ Bu profil, pek çok siyaset adamının sahip olduğu TBMM özgeçmişlerinden pek de farklı bir özellik göstermemektedir. Bununla birlikte Mumcu'nun bu profilin ötesinde yer alan pek çok renkli özelliği bulunmaktadır.

Bunlardan biri, tam adının *Ahmet Erkan Mumcu* olmasıdır.⁵ Bir diğeri, 1980 öncesinde henüz ülkücü bir lise öğrencisiyken elindeki tabancanın yanlışlıkla ateş alması sonucu karşısında bulunan arkadaşını vurması ve bu nedenle bir süre cezaevinde kalmasıdır.⁶ Muhtemelen bu sıradışı olay, genç Mumcu'nun hayata ve siyasete olan bakışını derinden etkilemiştir. Belki de, aksiyoner bir siyasal pozisyon olan ülkücülükten daha ılımlı noktalara doğru yönelimi bu noktadan başlamış olabilir.

Orhan Elmas'ın Yönettiği *Aşk Hikâyemiz* Filmi 1986

1980 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başlamıştır. Bu dönemde *Yazı* adındaki dergide makaleler kaleme almıştır. Mumcu, bu dergiyi bir başka arkadaşıyla çıkardığını ve kendisinin beşinci sayıya kadar yazdığını belirtmektedir.⁷ Bir politik dergi olan *Yazı*, 12 Eylül öncesinde ülkücü olup sonra İslami düşünceye ilgi duyan bir grubun yayını olma özelliğini taşımaktadır. Mumcu, bu dergide kaleme aldığı makalelerin radikal İslamcılığa eleştiri mahiyetinde olduğunu belirtmektedir.⁸ Yine aynı dönemde geçimini sağlayabilmek için fotoğrafçılık ve reji asistanlığı gibi farklı mesleklerle uğraşmıştır. Bu mesleklerle uğraşan Mumcu'nun amacı bir yandan geçimini sağlarken diğer yandan da sanatsal yönleri olan farklı meslekleri denemek olmalıdır zira sadece geçimini sağlamak için sıradan ve daha yaygın meslekleri de tercih edebilirdi. Hayatının bu dönemindeki deneyimleri onu kültür ve turizm bakanlığı gibi siyasal mevkilere taşıyan yolu açmış da olabilir. Hukuk fakültesinden mezun olmuş ancak avukatlık mesleğini yapmamıştır. Mumcu, mezuniyetinin ardından aile işi de olan tekstil – hazır giyim işinde karar kılmış ve milletvekili seçilmesine kadar olan sürede bu sektörde faaliyet göstermiştir.

Mumcu, milletvekilliği öncesinde herhangi bir devlet kademesinde yer almamış, sivil ve özel sektör içinde faaliyet göstermiştir. Bu özelliği de O'nun siyaset hayatı süresince tutum ve tavrını etkileyen bir durum olmalıdır. Yetişmesi, Türkiye'nin siyasal alanda karışık ve olaylı, ekonomik alanda ise, ithal ikameci bir ekonomik kalkınma tercihinin etkin olduğu 1970'lerden; neoliberal transformasyonun etkisini her alanda hissettirdiği 1980'lere

KIRIŞ

uzanan dönemlerin izlerini taşımaktadır. Mumcu da siyasal zihniyet yapısını ifade ederken *ben Özal'ı tanır, Özal'ı bilirim... Ben siyasette Özal'ın çocuğuyum*⁹ demektedir. Diğer yandan entelektüel dünyasının biçimlenmesine katkıda bulunanları şöyle ifade etmektedir:

*"Benim kişiliğimde "el ne der" kaygısında hiç olmayan dedem büyük rol oynamıştır. Profesör İlhan Özey, idare karşısında hukukun ne kadar önemli olduğunu bana anlatan adamdır. Cemil Meriç, entelektüel ufkumu tayin eden adamdır. Bana Türkiye parantezinin dışında kültürel bir evrenin var olduğunu, önyargılı bakmamayı öğretti. Siyasal tercihlerimin belirlenmesinde önemli isimlerden biri Sabri Ülgener'dir. İktisadi zihniyetin devlet sistematığında ne kadar belirleyici bir rol oynadığını ondan öğrendim. Tanpınar'ın bende çok fazla etkisi vardır. Fikret Başkaya'dan çok etkilendim. Lermantov'u da zikretmeliyim. Hançer'de Çar'a hakaret eden bir şiir yazdığı için hayatını sürgünde geçiren bir Rus subayıdır. Zihin evrenimi biçimlendirmiştir."*¹⁰

Mumcu, 2008'de Anavatan Partisi Genel Başkanlığı'ndan ayrılmasının ardından yine özel sektöre geri dönmüş; gıda, tarım ve hayvancılık alanlarında faaliyet gösteren bir firmanın ortağı ve yönetim kurulu başkanı olmuştur.¹¹ Mumcu, genel başkanlıktan ayrıldıktan sonra pek çok kere siyaseti bıraktığını açıklamış olmasına rağmen ismi, çeşitli şekillerde günlük siyasetin konusu olmaya devam etmektedir.¹²

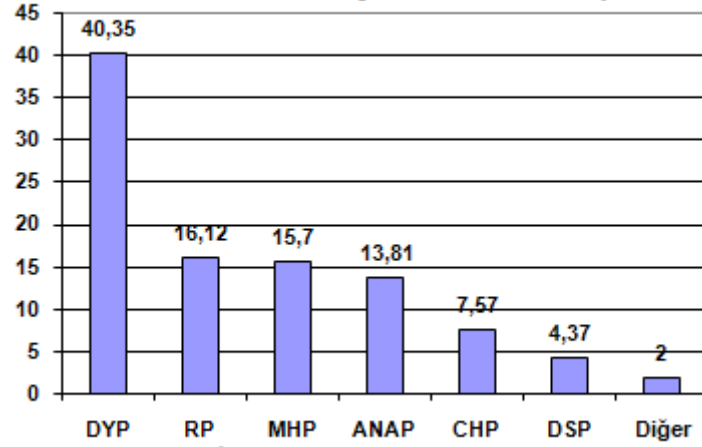
2. Erkan Mumcu'nun Siyasal Kariyeri

2.1. 1995 Seçimleri: Başlangıç

Erkan Mumcu, 1995 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Anavatan Partisi'nden Isparta Milletvekili seçilerek aktif siyaset hayatına başlamıştır. O dönemde milletvekili adayı olmasında Yalvaç Belediye Başkanı Tekin Bayram'ın önemli rolü olmuştur.¹³ 1990'ların ortaları, Türkiye'de kutuplaşmaların ve bölünmelerin yoğun olarak yaşandığı, Isparta'da ise Demirel'in etkisiyle oluşmuş Doğru Yol Partisi tabanının dağılmaya başladığı bir dönem olmuştur. 1995 seçimlerinin sonuçları bu görüşü doğrulamaktadır. Seçim sonuçlarına göre beş milletvekilliğinin üçünü yine DYP çıkarırken bir milletvekilini Refah Partisi, diğer bir milletvekilini de ANAP çıkarmıştır.

KIRIŞ

Grafik 1. 1995 Seçimlerinde Isparta'da Partilerin Oy Oranları

Grafik, TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

1983 seçimlerinde ilin tüm milletvekilliklerini kazanan ANAP, 1987'de Demirel'in dönüşü ile iki dönem boyunca Isparta'dan milletvekilliği kazanamamıştır. 1987 ve 1991 seçimlerinde DYP, ilin tüm milletvekilliklerini kazanmıştır. 1995 seçimlerinin Türkiye genelinde birinci partisi olan RP'nin Isparta'da bir milletvekili çıkarması dikkate değerdir. Bu, MSP geleneğinden olan bir partinin Isparta'da kazandığı ilk milletvekilliğidir. Diğer taraftan ANAP, 1995 seçimleri ile 1983'ten bu yana ilk defa Isparta'dan milletvekili kazanmıştır.

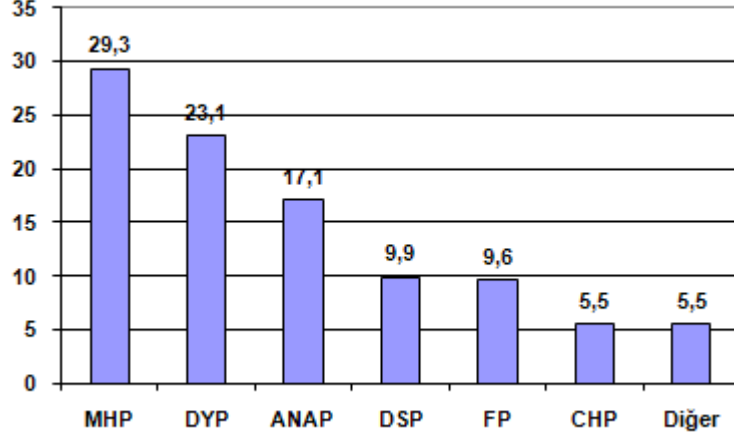
İşte Mumcu bu koşullarda seçilmiş ve daha sonraki iki seçimde daha milletvekili olarak Isparta'yı temsil etmiştir. Buna karşın 1995 – 1999 arasında yani Mumcu'nun henüz ilk yasama döneminde partisinin genel başkan yardımcısı ve genel sekreteri olduğu ise, dikkati çekmektedir. Bu dönemde akılda kalanlar arasında *REFAHYOL*'un düşürülmesine dair verilen gensoruda oy kullanmadığı, Haziran 1997'de kurulan ve *ANAP – DSP – DTP*'den oluşan 55. Hükümette devlet bakanlığı için adının geçtiği, DYP ile olan keskin rekabette ANAP adına inisiyatif aldığı, bir dönem kendisini DYP'nin transfer etmek istediği, ANAP içinde *Yeni Türkiye Projesi* adıyla bir çalışma yürüttüğü yer alıyor.

2.2. 1999 Seçimleri: Yükseliş

Türkiye'de 1999 seçimleri DSP ve MHP'nin galibiyeti ile sonuçlanmış, merkez sağ partiler olan ANAP ve DYP ise Yılmaz ve Çiller liderliklerinde biraz daha gerilemişleridir. Bu konjonktürde Isparta özelinde bakıldığında DSP'nin Türkiye geneli ile aynı ivmeyi yakalayamadığı, bunun yerine MHP'nin Isparta'da birinci parti olduğu, DYP'nin ülke ortalamasının neredeyse iki katı kadar oy aldığı ve ANAP'ın 1995 seçimlerine göre oylarını arttırdığı görülmektedir.

KIRIŞ

Grafik 2 . 1999 Seçimlerinde Isparta'da Partilerin Oy Oranları

Grafik, TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

1999 seçimleri Erkan Mumcu için rüştünü ispat etme seçimleri olmuştur. Bu seçimlere girerken ANAP'ta önemli görevler üstlenmiş olan Mumcu, partisi ülke genelinde gerilerken kendi seçim bölgesinde oylarını arttırmayı başarmıştır. 1999 seçimleri sonrasında kurulan DSP – MHP – ANAP Hükümetinde Mumcu, Turizm Bakanı olarak görevlendirilmiştir.

1999 Seçimlerinde Erkan Mumcu Broşürü

Türkiye kamuoyu onun adını bu tarihten sonra daha fazla duyacak ve söylemine ilgi göstermeye başlayacaktır. Bunun nedenlerinden biri, Mumcu'nun söyleminin Türkiye'nin alışılmış siyasetçi profiline dışında bir nitelik taşımasıdır. Yine bir başka neden olarak Mumcu'nun kabinenin en genç bakanı olması görülebilir. Bu iki etken bir arada düşünüldüğünde medyanın ilgisinin yoğunlaşması anlaşılabilir. Medya onu yüceltmek istediği zamanlarda çıkışlarına geniş yer ayırmakta, eleştirmek istediği zamanlarda

KIRIŞ

ise özellikle gençlik döneminde başka bir siyasi fraksiyonda yer almasından ve Yazı dergisinde yazdığı makalelerden hareket etmektedir.

Ağustos 1999 depreminde Türkiye’de siyasi ve yönetsel sistemin de enkaz altında kaldığını söyleyen Mumcu, o dönemde pek çok haklı tepkiyi dillendirmiştir. Öte yandan başında bulunduğu bakanlığın gereksizliğinden bahsederek kapatılmasını isteyen bu siyasetçi halka değişik görünmektedir. Ancak Mumcu’nun söylemlerinin ülke gündeminde krize sebep olduğu zamanlar da olmaktadır. Bu krizlerden biri Ekim 2000’de İstanbul Üniversitesi’nin açılış töreninde yaşanmıştır. İstanbul Üniversitesi’nin açılışında üniversite duyarlılığını eleştiren Turizm Bakanı, abartılmış duyarlılığın taassuba yol açacağını söylemektedir. Bu söylem o dönemde bir yandan tepki ve eleştiri ile karşılanırken diğer yandan da bir özgürlük talebi olarak algılanmaktadır.

Mumcu’nun Turizm Bakanlığı’nın sonu bir başka kriz ile gelmiştir. Kriz, dönemin İçişleri Bakanı olan Sadettin Tantan’ın yurtdışında olması nedeniyle ona vekalet eden Mumcu’dan, ANAP lideri Yılmaz’ın Jandarma’nın bakanın izni olmadan açıklama yapmasını engelleyen genelgeyi yayınlamasını istemesi ve Mumcu’nun bunun reddetmesi ile ortaya çıkmıştır.

Kasım 2001’de Mumcu bu kez dönemin başbakanı Ecevit’e yönelik eleştirel bir üslup takınmıştır. *Çözüm İçin Yeniden Yapılanma* programını hazırlayıp ANAP Genel Başkan Vekili olarak tanıtan Mumcu, Ecevit’in kalkınmanın köyden başlatılacağı söylemi ve bunu izleyen projelerinin çağın gerçeklerini yansıtmadığını söylemiştir. Bu söylem ise o dönemde koalisyon ortağı olan ANAP ve DSP arasında sorun yaratmıştır. Ancak Mumcu eleştirilerinin Ecevit’in kişiliğine değil, bir anlayışa yönelik olduğunu söylemiştir. 20 Kasım 2001’deki köşesinde bu gelişmeleri değerlendiren Civaoglu ise, ortada dolaşan yargılardan biri olarak *son ANAP kongresinde en fazla oyu alan Mumcu’nun gönlünde Yılmaz’ın yerine genel başkan olmanın yattığını* yazmaktadır.¹⁴

Mayıs 2002’de Türkiye, Erkan Mumcu’nun ANAP’tan kopuşunu iyice anlamaya başlamıştır. Bu günlerde Mumcu, ANAP’a ve liderine yönelik olarak pek çok eleştiri getirmiş, liderin değişimi yönetemiyorsa çekilmesi gerektiğini onun yerine bu işi yapacak birinin çıkacağını söyleyerek adeta kendisini tarif etmiştir. Eleştiriler değişimin şart olduğu, partide liderlik sorunu olduğu, partinin halk tarafından güvenilmez bulunduğu ve şirketleşmiş olduğu tespitlerinde yoğunlaşmıştır. Bunun üzerine Yılmaz, Mumcu’yu partinin ikinci adamlığından bir görev değişikliği ile almıştır. Böylece ANAP’ta açıktan bir liderlik mücadelesi yürütülmeye başlanmıştır. Bu dönemde Yılmaz ve Mumcu’nun uzlaşmaya çalıştığı, Yılmaz’ın seçimi atlattıktan sonra parti liderliğini Mumcu’ya devredeceği konuşulmuş ancak bu senaryo gerçekleşmemiştir.¹⁵ Bu tarihten sonra Isparta’da partililerle birlikte değerlendirme yapan Mumcu, durumun vahametini açıkladıktan sonra ayrılma sinyallerini güçlendirmiştir. Yılmaz ise Mumcu’yu maceperestlikle suçlamış, ANAP’tan ayrılanların eski parlak kariyerlerini tekrar yakalayamadıklarını söylemiştir. Bunun tersine, ilerleyen süreçte AK Parti Genel Başkanı Erdoğan ise, Mumcu ile yollarının benzer olduğunu ve onu partisinde görmenin şartı olmayacağını belirtmiştir.

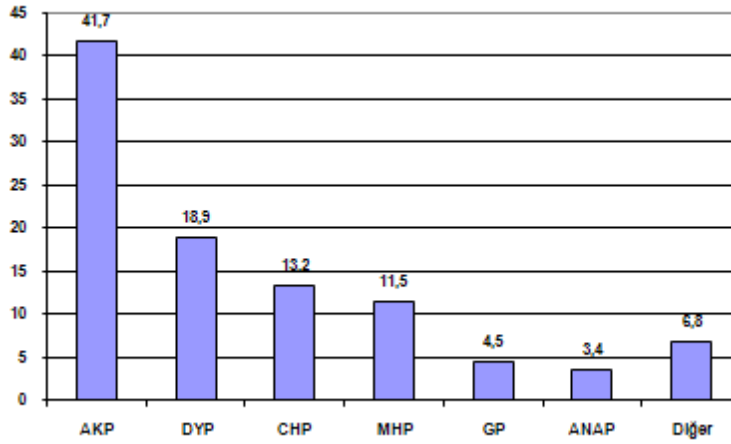
KIRIŞ

Aynı dönemde konuşulan senaryolardan birisi de Mumcu'nun Mehmet Ağar, Sadettin Tantan ve Melih Gökçek gibi isimlerle birlikte Demokrat Parti çatısı altında alternatif bir oluşuma katılacağıdır. Ancak bu senaryo da gerçekleşmemiş bilindiği gibi 2002 seçimleri öncesinde Mumcu, ANAP'tan ayrılarak AK Parti'ye geçmiş ve Isparta birinci sıra milletvekili adayı olmuştur. Burada kritik soruyu Vatan Gazetesi'nden Elif Ergu, Mumcu ile bir röportajında sormuştur: *Neden bağımsız aday olmadınız, Isparta'da güçlüsünüz?* Mumcu'nun yanıtı bağımsızların sesini duyuramadıkları şeklinde olmuştur.

2.3. 2002 Seçimleri: Transfer

Mumcu'nun AK Parti'ye geçişi medyanın uzun süre ilgisini çeken bir konu olmuştur. Katılım töreninde Mumcu, tabanından gelen talebe göre davranarak millet iradesine uygun bir karar verdiğini söylemiştir. Ancak katıldığı televizyon programlarında ve söyleşilerde bu durumu uzunca süre açıklamaya devam etmiştir. Bu dönemde ortaya atılan iddialardan biri de Tayyip Erdoğan'ın siyasi yasaklı olması nedeniyle partinin olası lider adaylarından birinin de Mumcu olduğudur. Tayyip Erdoğan'ın yasağından dolayı AK Parti'ye geçerken Mumcu'nun adı, kurulacak hükümetin başbakan adayları arasında geçmektedir.¹⁶ Ancak bu da gerçekleşmeyen senaryolar arasında yerini almıştır. 2002 seçimlerinde Isparta özeline baktığımızda Mumcu, hemşerilerinden tüm Isparta milletvekilliklerini yeni partisine istemiş, Ispartalı seçmen AK Parti'ye dört, CHP'ye ise bir milletvekili vermiştir. Ancak 2005'te bu tablo iki AK Parti, iki ANAP ve bir CHP'li olarak değişmiştir.

Grafik 3. 2002 Seçimlerinde Isparta'da Partilerin Oy Oranları

Grafik, TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

2002 seçimlerinin ardından Mumcu, Abdullah Gül başkanlığında kurulan 58. Hükümette Milli Eğitim Bakanı olarak görev almıştır. Bu dönemde en çok göze çarpan gelişme hazırlanan özerk demokratik üniversite öngören YÖK düzenlemesinin hayata geçememiş olmasıdır. Mumcu, Tayyip

KIRIŞ

Erdoğan başkanlığında kurulan 59. Hükümette ise, Kültür ve Turizm Bakanı olarak yer almıştır. Şubat 2005, Mumcu'nun AK Parti'den ayrılarak ANAP'a dönüş sürecinin başladığı tarih olmuştur. Mumcu, AKP'den ayrılışına sebep olarak görüş ayrılıklarını ve kendisinin misafir olarak algılanmasını gösterse de bu tarihten sonra uzunca bir süre bu kez AK Parti'den neden ayrıldığını değişik platformlarda açıklamak durumunda kalmıştır. Hemşerilerinin partiler arasındaki bu hareketliliği, lider siyasetçileri desteklemeye istekli olan İspartalı seçmenler tarafından da ilgiyle ve merakla izlenmiştir.

Nisan 2005'te yapılan kongre ile tekrar ANAP'a dönen Mumcu, bu kez partinin başındadır ve kendisine büyük ümitler bağlanmıştır. Kısa süre içinde AK Parti ve CHP'den yaşanan kopmalarla ANAP mecliste grup sahibi de olmuştur. Eski partisinin yeni lideri olarak yaptığı ilk icraatlardan biri partinin kurumsal kimliğinde değişikliğe gitmek olmuştur. 1983'ten bu yana bal petekli, Türkiye haritalı ve arılı, sarı ANAP ambleminin yerine yeşil fona beyaz arıdan oluşan yeni bir amblemi kullanmaya başlamıştır. Ayrıca partinin ANAP olan kısaltması yerine *ANAVATAN* adını tercih etmiştir.

Mumcu, partinin siyasal konumunu *milli merkez* olarak deklare etmiş, partinin kurucu genel başkanı Özal'ı referans göstermiş, birleştirici ve barıştırmacı ANAP'ı hem Necip Fazıl'dan hem de Nazım Hikmet'ten dizeler okuyarak vurgulamaya çalışmıştır.¹⁷ Mumcu liderliğinde Anavatan Partisi, AK Parti'nin muhafazakar demokrat olarak belirttiği kimliğine karşı, *özgürlükçü demokrat* bir siyasal çizgiyi savunmaya koyulmuştur.¹⁸ Mumcu'nun söylemine göre yeni Anavatan, ilk Anavatan'ın yani Özal dönemindeki icraatların ve anlayışın günümüzdeki versiyonu olacaktır. Böylece Mumcu da tıpkı, 2002'de Yılmaz'ın yaptığı gibi, kendi lider karizmasına güvenmek ve partiyi bunun üzerine inşa etmeye çalışmak gibi zor bir yolu tercih etmek yerine, partinin efsaneleşmiş genel başkanı Özal'ın popülaritesinden faydalanmak gibi kısa ve kolay olan yolu seçmiştir.

Erkan Mumcu'nun Lider Olarak İspartalı Hemşerilerine Seslendiği Gazete İlanı

III. Nesil ANAP'ın Amblemi

Mumcu'nun yeni bir Anavatan Partisi meydana getirme sürecinin henüz başında olduğu bu dönemde partinin eski lideri Mesut Yılmaz da siyasete dönüş sinyalleri vermeye başlamıştır. Bu durum Mumcu'yu zora sokan bir gelişme olarak yorumlanmıştır.¹⁹

KIRIŞ

2.4. 2007 Seçimleri: Düşüş

2007 seçimlerinden önce Mumcu ve partisi Türkiye gündeminde önemli bir yer işgal etmiştir. Bunun nedenlerinden biri cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında 367 rakamından dolayı ANAP'lı milletvekillerinin kritik bir konuma yükselmesidir. Bu süreçte Mumcu, tv ekranlarından ve gazete manşetlerinden eksik olmamış, ANAP grubunun meclis genel kuruluna katılıp katılmayacağı aşırı bir merakın konusu olmuştur. Sonuçta ANAP grubu mecliste yer almamış ve böylece 367 çoğunluğunu sağlayamayan AK Parti cumhurbaşkanını seçme yeterliliğine erişememiş, seçimlerin de yolu açılmıştır. ANAP grubunun tavrı kamuoyunda uzun müddet tartışılmış ve ANAP'ın milli irade anlayışı sorgulanmıştır.

2007 seçimlerine kısa bir süre kala ANAP'ın ve lideri Mumcu'nun popülaritesini arttıran bir başka gelişme ise, DYP ile birleşme süreci olmuştur. Bu amaçla Mumcu ve DYP lideri Mehmet Ağar bir birleşme protokolü imzalamışlar ve kendi deyimleri ile *olmazı olur yapan yol arkadaşları* olmuşlardır. Kısa süre içinde DYP adını Demokrat Parti olarak değiştirmiş ve 1946 ruhunun tekrar canlandırılacağı vaadiyle birleşme söylemlerini her iki parti de yinelemiştir. Bu noktada getirilen en önemli eleştiri ise, partilerin ülke barajını aşmak için bu şekilde bir birleşmeye yanaştıkları yönündedir. Ancak öngörülen birleşmenin gerçekleşmemesi DP'yi seçimlerde tek başına bırakırken ANAP'ı seçimlerin dışına itmiştir.²⁰ 2007 seçimlerinde ANAP'ın eski lideri Yılmaz'ın Rize'den bağımsız milletvekili olarak seçilmesi Mumcu'yu daha da zor bir duruma sokmuştur. Yılmaz hakkında sarf ettiği sert sözler partinin özellikle Karadeniz teşkilatlarından tepki görmesine sebep olmuştur.²¹

Mumcu'nun yokluğunda yapılan 2007 seçimlerinde Isparta'da görünüm Türkiye genelinin bir tekrarı olmuştur. İlin beş milletvekilinden üçünü AK Parti, birini CHP ve diğer birini de MHP kazanmıştır. Mumcu ise 2008 sonbaharında kongreye gidileceğini ve genel başkan adayı olmayacağını açıklamıştır.

Olmazı Olur Yapmak Üzere Yola Çıkan Mumcu ve Ağar

3. Ulusal ve Yerel Basının Erkan Mumcu'ya Bakışı

KIRIŞ

Ulusal basında Mumcu hakkında çıkan haber ve yorumların önemli bir bölümü, değinilen konuyla pek ilgili olmasa dahi Onun gençliğinden söz ederek başlamaktadır. Diğer bir deyişle Mumcu'nun ulusal basındaki tanınırlığını sağlayan önde gelen özelliklerinin başında gençliği gelmektedir. Diğer bilindik siyasetçilere göre genç olması, Mumcu'nun hem eleştirildiği hem de övüldüğü ve ayırt edildiği bir özelliği olmuş görünmektedir. Diğer taraftan o günün koşullarında şaşkıncı söylemleri de Mumcu'nun ilgi çekici bir diğer özelliğini oluşturmaktadır.

Erkan Mumcu'nun söylem ve icraatlarının yanında kişisel yaşantısı da yazılı ve görsel basının ilgisini çeken konulardan olmuştur. Özçınar, Mumcu'nun gençliğinden siyasete uzanan çizgisinin alternatif bir lider olma iddiasını taşıdığını ileri sürmekte ve bu çizgide Mumcu'nun, ülkücülükten İslamcı motiflere, oradan da liberal bir çizgiye yöneldiğini belirtmektedir.²² Bu siyasal çizginin gelişimi 1998'de ANAP MYK listesinin basına yansımada kendini göstermektedir. Bu listeyi parti içindeki kanatlara göre değerlendiren basın, Mumcu'yu liberal kanat içinde görmektedir.²³

Mumcu'nun ANAP'tan ayrılıp AK Parti'ye yöneldiği dönemde bir değerlendirme kaleme alan Cemal'e göre, Mumcu, *bazen yakışksız da olsa konuşmalarıyla doğru noktaları işaret eden ve gündeme hakim ya da dersine iyi çalışmış bir siyaset adamı izlenimi* vermektedir.²⁴ Aynı dönemde Barlas, *Mumcu'yu önce eşsiz bir muhalefet sözcüsü ve sistem eleştiricisi olarak nitelemiş ve Onun istikrarı bozduğunu* iddia etmiş²⁵ hemen ardından da *Mumcu'nun, ANAP'ı diri tutan, diğer partilerden farklı gösteren bir siyaset adamı olduğunu belirtmiştir.*²⁶ Çetiner ise, Mumcu'nun Yılmaz'a karşı yaptığı çıkışı *deneyimsiz, ihtirash ve aceleci* bulmaktadır.²⁷

Mumcu'nun bakanlıkları döneminde eleştirildiği konulardan biri, danışmanı olarak uzun süre görev yapan Sabri Bayar'la ilgilidir. Bayar'ın mesleki kariyeri ve adının karıştığı bazı olaylar bu eleştirilerin yoğunlaştığı noktalar olmuştur. Buna karşın Mumcu, *Bayar'ın siyaseti iyi bilen biri olduğunu* söylemiştir.²⁸

Ulusal basın Mumcu'nun kendi seçim bölgesine yardım göndermesini olumsuz bir dille haber yaparken²⁹ yerel basın aynı konuyu olumlu bir gelişme olarak kaydetmektedir. 2004 yerel seçimlerinde Mumcu'nun kendi partisinin adayına oy istediği ulusal basın tarafından haber konusu edilirken³⁰ yerel basında hizmetin daha fazla sunumu için bu durum olağan bir gelişme olarak görülmektedir.³¹

KIRIŞ

Mumcu'nun Genel Başkanlığını Duyuran 05.04.2005 tarihli Akdeniz Gazetesi'nin Manşeti

Ahmet Tulgar, Mumcu ile yaptığı bir röportaj esnasında ilginç bir gözlemlerde bulunmuştur. Bu röportajda Mumcu, *ben beyaz Türklerin değil, öteki Türkiye'nin politikacısıyım. Mazlumların, çorabı deliklerin...* Derken Tulgar, sohbetin Ankara'nın Nişantaşı'sı olan Arjantin Caddesi'nde yani *beyaz Ankara'da* başlayıp bittiği notunu düşmektedir.³²

Mumcu, kendisine yönelik eleştirilerin en fazla yoğunlaştığı dönem olan 2007 sonrasında *Erkan Mumcu halka ihanet etti algısının yerleştiğini* ifade etmekte ve *böyle bir yerleşik algının ardından kimsenin kendisini dinlemediğinden* yakınmaktadır.³³

Ulusal basın yanında Isparta yerel basını da Erkan Mumcu'ya oldukça fazla ilgi göstermiştir. Mumcu'nun partisinde ve kabinede görev alması yerel basının ilgisini arttıran etkenlerin başında gelmektedir. Yerel basında Mumcu'nun girişimi, çabası, direktifi veya yönlendirmesiyle Isparta'ya kazandırılanlar sıklıkla konu edilmiştir. Hatta yerel basının bu yönlü yayımları, Mumcu'nun seçim broşüründe de derlenerek kullanılmıştır. Ulusal basından farklı olarak yerel basın, söylemlerden daha çok icraatlara önem vermektedir. Yerel basında Mumcu'nun gençliği ve ilgi çekici söylemleri daha az gündeme gelmekte, bunun yerine örneğin Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun girişimiyle Isparta'da parke taş döşenmeyen köy kalmayacağı konusu manşete taşınmaktadır.³⁴

Mumcu'nun AK Parti'den ayrılması ve ANAP Lideri olması da yerel basında sıklıkla yer almış bir konu olmuştur. O dönemde Mumcu'nun iktidar partisinden ayrılması, kendisine üç dönemdir destek veren Ispartalı seçmenin aklında soru işareti yaratmış³⁵, bununla birlikte ANAP'ta genel başkan olması üzerine yerel basında, *Mumcu'nun Isparta'ya ikinci baharını yaşatmak üzere başbakanlık yoluna artık açtığı* değerlendirmeleri yapılmıştır.³⁶

4. Ya öyle olmasaydı!

Alternatif tarihin konusuna kafa yormak, çevrede gerçekleşen bazı olaylara farklı gözle bakmayı kolaylaştırmaktadır. *Eğer öyle olmasaydı... Böyle olsaydı...* Şeklinde özetlenebilecek bu alternatif yaklaşımı Erkan

KIRIŞ

Mumcu'nun siyasal kariyerine uyarlamak bu çalışma bakımından ilginç birkaç noktaya temas etmeyi mümkün kılmaktadır. Mumcu, 1995'te, ANAP'tan Isparta milletvekili olarak seçilmişti. Sonrası parti genel sekreterliği, 1999 seçimleri sonrası turizm bakanlığı ve partide genel başkan vekilliği, 2002'de AK Parti'ye transfer, Milli Eğitim ve sonrasında Kültür ve Turizm bakanlıkları, 2005'te ANAP'a dönüşle genel başkanlık, 2007 cumhurbaşkanlığı seçim süreci ve DYP ile birleşme olayları sonrasında siyaset sahnesinden çekiliş. Başlıca alternatifler şu noktalarda ortaya çıkmaktadır:

4.1. 1995 Seçimleri

1995 seçimlerinde milletvekili adayı olarak Süleyman Demirel'in katılmadığı bu seçimlerde Isparta'da DYP oyları %35–40 dolayında bir kayba uğramıştır. Bununla beraber 1995'te Isparta'nın milletvekili sayısı 4'ten 5'e yükselmiştir. Anayasa Mahkemesi kararıyla seçim çevresi barajı kaldırılmıştır. MHP ülke barajını geçemediğinden Isparta'da milletvekili paylaşımına katılamamıştır. Kısacası denilebilir ki, koşullar %13,8'lik oy alan Erkan Mumcu'nun milletvekili olarak seçilmesinde olumlu bir rol oynamıştır. Diğer yandan 1994 yerel seçimlerindeki il genel meclisi oy oranlarına göre ANAP, Isparta'da 39.785 oy alarak %19,7'lik bir oy oranına erişmiş bulunmaktaydı. Bu sonucun tekrarı partiyi bir milletvekili kazanabilecek güce erdirmektir. Seçim öncesinde Milliyet Gazetesi'nin haberine göre, *ANAP Isparta'da liste başındaki Erkan Mumcu'nun adaylığına güveniyor* deniyor, aynı haberde ayrıca *DYP'deki gayri resmi ön seçimde ikinci sıraya yerleşen Ertekin Durutürk'ün genel merkezden gelen listede yer almamasının özellikle, Mumcu'nun da memleketi olan ve seçimlerde önemli bir ağırlığı bulunan Yalvaç'ta DYP'ye karşı bir tepkiyi ortaya çıkardığından* söz ediliyordu.³⁷

1995 seçimleri ANAP ve adayı Mumcu'nun, 27.963 oyla %13,8'lik oy oranı elde etmesiyle sonuçlanmıştır. İl genel meclisi seçimlerinin gerisinde kalan parti, yine de bir milletvekili çıkarabilmiştir. Bu seçimlerde ANAP, merkez ilçede 4. Parti olurken Yalvaç'ta ise 2. Parti olmuştur. *1995 seçimleri Isparta'da farklı sonuçlanabilir miydi?* Pekâlâ sonuçlanabilirdi! Örneğin Isparta'nın milletvekili sayısı değişmeseydi, Demirel cumhurbaşkanı olmasaydı, MHP ülke barajını geçseydi, DYP listeleri daha dengeli oluşturulsaydı; bunlardan hepsi ya da bir kısmı gerçekleşmiş olsaydı muhtemelen Mumcu da, en azından 1999 seçimlerine kadar, İstanbul'daki ticari hayatına devam ediyor olacaktı. Kendisi tekrar siyasete atılmayı düşünür müydü, bilinmez tabii.

4.2. 1999 Seçimleri

Mumcu'nun 1995'te milletvekili seçildiği ve 1999 seçimlerine ikinci dönem için hazırlandığı reel tarihten devam etmek gerekirse, 1999 seçimlerinde Mumcu, ANAP'ın Isparta'daki durumundan şüphe edilmesi nedeniyle kendisine önerilen Antalya milletvekilliğini kabul etseydi acaba ne olurdu? Sorusuyla karşılaşmak mümkün hale gelmektedir. Mumcu, o zaman daha büyük bir seçmen kitlesine sahip olacağından siyasette biraz daha müstakil davranabilir miydi; yoksa bu durum onu hemşerisi olan seçmen

KIRIŞ

kitlesinden ayırmış ve temelsiz mi bırakmış olurdu? Bazen güncel siyasette iyi ve kötü aynı anda aynı eylemde barınabilmektedir. Herhalde Mumcu'ya önerilen Antalya milletvekilliği de böyle anlaşılmalıdır. Bir yandan Antalya birinci sırada, daha az riskli bir seçim yaşanırken diğer yandan da memleketinden ayrılan bir milletvekili liderine daha çok bağlanıyor ki, bunun ne anlama geldiğini 2002 seçimleri öncesinde görüp anlamak mümkündür. Sonuç olarak Mumcu ve partisi ANAP, 1999'da oy oranlarını arttırmayı başarmışlar ve 36.853 oyla %17,1'lik oranı elde etmişlerdir.

Mumcu, 1999 – 2002 arasındaki yükseliş döneminde ANAP'ta partisinin ikinci adamı ve en fazla gelecek vaat eden milletvekillerinden biri haline gelmiştir. Burada bir soru daha ortaya çıkmaktadır: *Acaba 2002'de AK Parti'ye transfer olmasaydı, ANAP'la birlikte baraj altında kalsaydı, ondan sonraki siyasal hayatı nasıl olurdu?* Burada devreye olumlu ve olumsuz pek çok etken girmektedir. Bunlar arasında olumlu görünenleri 2002 seçimlerinden sonra Mesut Yılmaz'ın siyaseti bırakacağı ve yerine Mumcu'nun geleceği, Mumcu'nun partiyi topladıktan sonra bir sonraki seçimlere lider olarak gireceği, Ispartalı seçmenin de hemşerisi olan lider siyasetçiyi desteklemekten memnun olacağı gibi. Buna karşın bazı olumsuz etkenler de vardır. Bunlar arasında da, seçmenlerin iktidarda olmayı sevdipleri, bir dönem parlamento dışında kalmanın siyaseten ağır yükleri olabileceği ve ANAP liderliğinin görüldüğü gibi değişip değişmeyeceği ki, o dönemde parti içinde Mumcu karşıtı olan bir grubun varlığı da bilinmektedir. Ve tabii, ANAP yıpranmış ve düşüşe geçmişken yeni bir parti ve kadro olarak AK Parti yükselmektedir.

1999 – 2002 dönemi Mumcu'nun yükseliş dönemi olarak görünmektedir. Bu dönemde ismi ulusal kamuoyunda bilinen bir siyaset adamı haline gelmiştir. Tabii, bunda 57. Hükümetin Turizm Bakanı olmasının da payı büyüktür. Turizm Bakanlığı döneminden itibaren kamuoyunun dikkatini söylemleri ve çıkışlarıyla üzerinde toplayan bir siyasetçi haline gelmiştir.

4.3. 2002 Seçimleri

2002 – 2007 dönemi AK Parti için bir nevi kendini kanıtlama dönemidir. Bu nedenle ANAP ve DYP'den gelen pek çok isim bu süreçte etkin görevlere getirilmişlerdir. Mumcu da bunlardan biridir ve iki bakanlık görevi yürütmüştür. 2005 yılındaki ayrılışta anlaşıldığı kadarıyla iki farklı gelişme yaşanmış olabilir. Bunlardan birincisi AK Parti, iktidar olmanın o ilk acemiliğini üzerinden attığında, kendi programını ve dünya görüşünü uygulamalarına daha fazla yansıtmaya başlamış ve böylece diğer partilerden devşirilen ancak partiye yeteri kadar uyum sağlayamayan isimlere pek ihtiyacı kalmamıştır. Diğer yandan da Mumcu, aradığını AK Parti'de bulamayacağını anlamıştır. Böylece 2005'te; AK Parti'den ayrılış, ANAP'a geri dönüş ve etkinliğini iyice yitiren bir partiyi toplama çabalarının üzerine 367 krizi ortaya çıkmıştır. Burada bir soru işareti de *acaba Mumcu, AK Parti'den ayrılmamış olsaydı ne olurdu?* Şeklinde ortaya çıkabilir. Bu durumun üzerinde düşünmeye değerdir. Zira AK Parti'den ayrılan iki önemli siyasal figürün her ikisi de, orta vadede başarısız olmuş görünmektedir. Bunlardan biri Mumcu iken, diğer de, Abdüllatif Şener'dir.³⁸

KIRIŞ

Zira o dönemde Mumcu, ANAP Lideri olarak meclis kürsüsüne çıktığında AK Parti sıralarından *hangi milli iradeyi temsil ediyorsun* serzenişleriyle karşılaşmıştır. Başbakan Tayyip Erdoğan, yine meclis kürsüsünden ANAP Lideri Mumcu'yu, *bakanlar kuruluna ait hususiyetleri ihlal ettiği, bakanlar kurulunda 3 yıl bulunup alınan bütün kararlara imza attuktan sonra 'ben bunlara muhalefet ettim' demenin uygun olmadığını* söyleyerek eleştiriyordu.³⁹ Bu dönemde Mumcu ise, AK Parti'de eleştirdiği noktaları şu alanlarda topluyordu: *partide misafir olarak algılanması, partiye ve hükümete katkı sağlama imkânının kalmaması, görüş ayrılıklarının sürdürülemez hale gelmesi...*⁴⁰

Mumcu'nun AK Parti'den istifa etmesinin şaşırtıcı olmadığını belirten Donat, Başbakan Erdoğan'ın, istifa etmemiş olsaydı Mumcu'yu kabine dışında bırakmayı düşündüğünü iddia etmekte; Mumcu'nun ise, buna fırsat vermeden ve *bakanlıktan alındığı için partiden ayrıldı* söylentilerine neden olmadan erken davrandığını belirtmektedir.⁴¹ Mumcu'nun başbakana bu inisiyatifi tanımadığı düşüncesi, Mutlu tarafından da paylaşılmaktadır.⁴²

4.4. 2007 Sonrası

Tartışmalı 367 krizinde akla gelen soru, *ANAP grubu, 2007 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde meclise girseydi ve 367 yeter sayısı sağlansaydı ne olurdu?* Süleyman Demirel ve Tayyip Erdoğan askeri müdahalelere maruz kalmış olmalarına rağmen seçmen sandıkta bu liderlere sahip çıkmıştır. Bu verilerden hareketle ANAP Grubunun, meclise girmemesinin milli iradeyle karşı karşıya gelmesine neden olduğu söylenebilir. Eğer 367 çoğunluğu sağlanmış olsaydı, 22 Temmuz 2007 seçimlerinin gündeme gelmeyeceği, seçimlerin sonbaharda yapılacağı böylece hem Mumcu ve partisi için biraz daha toparlanma hem de normal koşullarda seçime girme olanağının ortaya çıkacağı düşünülebilir hale gelmektedir.

Bir başka dönüm noktasını ise, yine tartışmalı olaylara sahne olan, DYP ile birleş(eme)me sürecidir. DYP ile bu birleş(eme)me sürecinde iki farklı durumun ortaya çıkabileceği düşünülebilir. Bunlardan biri, *olmazı olur yapa(maya)n yol arkadaşları* Mumcu ve Ağar'ın bu işi başarmaları ve DP'yi siyaset sahnesine etkin bir aktör olarak geri getirmeleri, diğeri ANAP – DYP birleşmesinden vazgeçilip ANAP çatısı altında devam etme yollarıdır. DP'nin siyaset sahnesine geri dönmesi, o dönemde halen daha etkinliğini ve seçmen tabanını geri kazanabilecek bir siyasal alternatif olması bakımından önemli olabilirdi; bu durum yeni AK Partiyle, tarihsel DP arasında bir rekabete sahne olabilirdi. Bu rekabette ne olacağını tam olarak kestirebilmek o zaman için de, şimdi de oldukça güçtür ancak ilgi çekici bir siyasal rekabet yaşanacağı şüphesizdir. Diğer yandan ANAP olarak kurumsal kimliği devam eden partinin ve Mumcu'nun siyasal kariyerinin ne olacağını öngörmek de güçtür çünkü ANAP bir yandan 1980'lerdeki parlak transformasyonun izleri taşırken, diğeri yandan da 1990'lardaki pek çok krizin de içinde yer alan bir siyasal aktör olarak yeni lideriyle yol gidebilir miydi bu düşünülebilir.

KIRIŞ

Son Söz: Şimdilik Son Perde

Erkan Mumcu örneği pek çok açıdan dikkate değerdir. 1995'te sıradan genç bir taşra milletvekili olarak başlayan siyasal kariyerinde parti yöneticisi, bakan, ikinci adam, tekrar bakan ve sonrasında parti genel başkanı olan Erkan Mumcu'nun yükseldiğinden daha hızlı bir gerileyişini olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Büyük söylemlerin ve eylem vaatlerinin arkasında yer alarak dikkat çeken ancak bunların gerçekleştirilmesinde konjonktürün de etkisiyle yeteri kadar başarılı olamayan bir siyaset adamı olarak Mumcu'nun kariyeri, 2007 seçimlerinden kısa bir süre sonra parti liderliğini bırakması ile sona ermiş görünüyor. Yine de Türkiye'de her yeni günün yeni bir ortamı yarattığı göz önüne alınırsa Mumcu'ya siyasette tükendi demek için oldukça erken olduğu söylenebilir. İlerlemiş yaşına rağmen Demirel'e ve partisini sürekli geriletken Yılmaz'a halen gereksinim duyan ve kendini yenilemek konusunda yetenekleri sorgulanan Türk siyasetinde son perdeyi iyi oynayamamış olan Mumcu için de uygun koşulların oluşacağı düşünülebilir. Şimdiden Mumcu'nun siyasete dönüşünün sürpriz olmayacağını söylemekte fayda var.⁴³ Ancak merak edilen belki onun yeni döneminde neler yapacağı olabilir.⁴⁴

Erkan Mumcu örneği, içinde ulusal ve yerel siyaset bakımından önemli dersler barındırmaktadır. *Kısa dönem lider aday* olarak tanımlanan Mumcu'ya bir dönem ulusal ve yerel basında başbakan aday olarak bakılmıştır.⁴⁵ Bununla birlikte Mumcu'nun en büyük handikapı kendi seçmen tabanını sağlamlaştırıp genişletmek konusunda yeterli fırsata sahip olamamasıdır. İlk olarak Ispartalı seçmen 1995 seçimlerinde Mumcu'yu %13,8 oranında oy ile meclise göndermiştir. Bu oy oranı o dönemde Mumcu'nun partisi ANAP'ı Isparta'da ancak 4. Parti yapmıştır. 1995'ten 1999'a partisinde genel sekreter olan Mumcu, 1999 seçimlerinde ise, %17,1'lik bir oy oranına ulaşmış, bu seçimi ANAP, Isparta'da 3. Parti olarak tamamlamıştır. Dolayısıyla 1995'te ülke ortalamasının altında oy oranına sahip olan Mumcu ve partisinin il örgütü, 1999'da partilerinin ülke ortalamasının üzerine çıkmışlardır. Bu durum da Mumcu'nun seçmen tabanını az da olsa güçlendirdiğine işaret etmektedir.

1999 seçimleri ile 2002 seçimleri arasında düz çizgide bir karşılaştırma olanağı bulunsaydı, tablo mutlaka ki, daha net görünebilirdi. 2002 seçimlerinde Isparta'da AK Parti'nin almış olduğu %41,7'lik oy oranında Mumcu'nun da etkinliği bulunduğunu hesaba katmak gerekmektedir. Ancak bu etkinin ne kadar olduğunu oransal olarak ortaya koymak mümkün değildir. Sadece bazı ipuçları yorumlanabilir durumdadır. Isparta'da 1995, 1999 ve 2002 seçimlerini konu alan bir araştırmaya göre, Mumcu'nun ANAP'tan birinci sırada ve ilk kez milletvekili aday olduğu 1995 seçimlerinde, araştırma kapsamında görüşülenlerin sadece %13,6'lık bir bölümü aday nedeniyle ANAP'a oy vereceğini ifade ederken, aynı oran 1999'da 35,5'e yükselmiştir. Diğer bir deyişle, 1995'ten 1999'a Mumcu, Isparta'da tanınan bir milletvekili haline gelmiştir. 2002 seçimlerinde AK Parti'den Isparta birinci sıra milletvekili aday olan Mumcu'nun ardından aday için ANAP'a yöneldiğini ifade edenlerin oranı %8,3'e gerilemiştir. Buna karşın aynı seçimlerde yine aday için AK Parti'ye oy verenlerin oranı da %7,5 ile sınırlı kalmıştır.⁴⁶

KIRIŞ

Yine 2002’de ANAP oyları %3,4’e gerilemiş bulunmaktadır ki; bu da, ülke ortalamasından daha fazla bir kayba işaret etmektedir. Diğer bir deyişle Mumcu’nun AK Parti’ye geçişi, Isparta’da bu parti için bir tür *tamamlayan etkisi* ortaya çıkarmış ve merkez sağ partilerin yerleşik seçmenleri, yerleşik ANAP seçmenleri ya da sadece Mumcu’ya oy veren seçmenler gibi bazı seçmen kitlesinin aklındaki tereddütleri ortadan kaldırıcı bir etken olarak işlev görmüş olduğu tahmin edilebilir.

Mumcu liderliğindeki yeni ANAP’ın ki, kendisi bunu *ANAVATAN* olarak kısaltıp yeşil fonun üzerinde beyaz arı logosunu kullanıyordu, herhangi bir seçime girmemesi dolayısıyla Mumcu’nun ne kadar

destek bulacağı tartışmalıdır. Isparta özelindeyse 2010 ve 2012 yıllarında yapılan iki tanınırlık araştırmasında da Mumcu, Süleyman Demirel’den sonra Isparta’nın en tanınmış siyaset adamı olarak saptanmıştır.⁴⁷

Sonuç olarak belirtmek gerekirse Mumcu, iyi bir merkez sağ siyasetçisi olmuştur. Bundan kasıt, seçmen tabanının hassasiyetlerini bilen, aslında onlardan biri de olan ancak iyi yetişmiş ve bu yetişme esnasında bazı seçkin taraflar edinmiş bir siyaset adamı ki, bir yandan Yalvaç’a gelip bağlama çalıp söyleyen öte yandan sosyete haberlerinden oluşan *Alem Dergisi*’ne kapak konusu olmak gibi farklı uçlarda var olabilen bir siyasal figür haline gelmiştir. Basında yer alan röportajları kendisinin de bir tür seçkin olarak algılanmayı yer yer aşmaya çalıştığını göstermektedir.

Bu durumsallık, Türkiye’de kendi deyimi ile kasaba kültürü içinde hayata bakışını şekillendirmeye başlamış⁴⁸ bir siyaset adamının yer alabileceği noktaları göstermektedir. Bu anlamda Mumcu, arada kalmışlığın siyasetçisidir ve zaten Türkiye’de merkez sağ siyaseti de böyle farklı tarz-ı siyasetler arasında kalmayı yansıtmaktadır ki⁴⁹; bu, yakın dönemlere kadar bu konumda yer alan partilere ve siyasetçilere avantajlı bir konum da sağlamıştır.

Mumcu, yaptığı ya da yaptırdığı araştırmalarla, hazırladığı raporlarla, kaleme aldıklarıyla ve aktif siyasal yaşamındaki söylem ve tavır alışlarıyla Türkiye siyasetinin dinamiklerini iyi okuyabildiğini göstermiştir. Bir yandan bakanlığının gereksiz olduğunu açıklayan bir bakan olması gibi alışılmadık olanı söylemeye ve yapmaya olan özel gayretine rağmen seçim bölgesini kayırmak ya da kadrolaşmak gibi günlük siyasetin gereklerini tekrar eden bir görünüm sergilemiştir.

2015 seçimlerinde 52 yaşında bir iş adamı olması muhtemel olan Mumcu için siyasete dönüş olanağı ortaya çıkar mı, bunu öngörmek şimdilik

KIRIŞ

güç olmakla birlikte o tarihte 77 yaşındaki Deniz Baykal'ın Türkiye siyasetindeki iddiasının süreceğini tahmin edersek, aynı şeyi Mumcu için de düşünmek adil bir bakış açısı olacaktır. Bununla birlikte günümüz demokrasilerinin hem seçilenler hem de seçenler için en öncelikli yönü, siyaset adamının siyaset rekabet ortamında hem yerel hem de ulusal düzeylerde elinden gelen vizyonu ortaya koyduktan sonra kendini seçmenin eline teslim etmesi olsa gerektir. Bu mekanizmayı etkileyen pek çok unsur devreye girse de, aslolanın her zaman seçmen ve siyaset adamı arasında kurulan bu güven ve inanırlık ilişkisi olması beklenmelidir.

SONNOTLAR

¹ Ergun Özbudun, "Seçim Sistemleri ve Türkiye", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 44, Sayı1-4, 1995, s.530.

² Rıdvan Akın, Türk Siyasal Tarihi 1908 – 2000, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 452.

³ Örneğin milletvekili ve yerel seçimlerin aynı günde yapıldığı 1999 seçimlerinde milletvekili seçimlerinde birinci ve ikinci partiler olan DSP ve MHP; belediye başkanlığı seçimlerinde üçüncü ve dördüncü olmuşlardır.

⁴ Bkz. http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.liste E.T.: 20.09.2012.

⁵ Emel Armutçu, "Kimlikten Kimliğe Koşan Adam", Hürriyet Gazetesi, 10.04.2005.

⁶ Bunun için Bkz. "Erkan Mumcu'nun 27 Yıl Gizli Kalan Sırrı", Haftalık Dergisi, Sayı 166, 9-15 Haziran 2006, ss.14-19.

⁷ "Anavatan Lideri Mumcu: Hiçbir Şey Gizli Kalmaz", Aksiyon Dergisi, 06.08.2007.

⁸ Emel Armutçu, "Kimlikten Kimliğe Koşan Adam", Hürriyet Gazetesi 10.04.2005.

⁹ Yavuz Donat, "Mumcu: Özal'ın Çocuğuyum", Sabah Gazetesi, 17.02.2005

¹⁰ <http://www.nuriyeakman.com/node/2455>

¹¹ Bkz. "Erkan Mumcu'nun Yeni İşi", <http://www.patronlardunyasi.com/haber/Erkan-Mumcu-nun-yeni-isi/89166>

¹² Bunlardan en şaşırtıcı olanı 2013'te yapılması düşünülen yerel seçimlerde Mumcu'nun Isparta Belediye Başkanlığı'na aday olacağıdır. Bu çalışma kapsamında böyle bir haberin ortaya atılma koşullarını da iyi düşünmek gerekir. Bkz. "Siyasette Erkan Mumcu Damgası", <http://www.ajans32.com/siyasette-erkan-mumcu-damgasi-11628h.htm>

¹³ Tekin Bayram'ın, kendisine önerilen Isparta Milletvekilliğini Yalvaç'ta devam eden işlerini yarım bırakmamak veya siyasette gençlerin önünü açmak için Mumcu'ya önerdiğini basında sıklıkla yer alırken bir yandan da partisinin Isparta'daki durumundan dolayı milletvekilliğini riskli görmesinden dolayı milletvekilliği adaylığı için Mumcu'yu önerdiği görüşüne de rastlanmaktadır. Bunun için Bkz. İsmail Küçükkilli, "Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Üç Ispartalı", www.ismailkucukkillinc.com/articles.php?article_id=6

¹⁴ Güneri Civaoglu, "Bugün", Milliyet Gazetesi, 22.05.2002.

KIRIŞ

-
- ¹⁵ “Gıtme Parti Sana Kalacak”, Hürriyet Gazetesi, 14.08.2002.
- ¹⁶ Bkz. “Başbakan-Toto”, Milliyet Gazetesi ve “Gözler Başbakan Adayında”, Hürriyet Gazetesi, 16.11.2002.
- ¹⁷ Erdal Şafak, “ANAP’tan ANAVATAN’a Uzun İnce Bir Yol”, Sabah Gazetesi, 20.10.2005.
- ¹⁸ Mahmut Övür, “Mumcu, ‘Yeni Yoldaşlarla’ Döndü”, Sabah Gazetesi, 20.03.2005.
- ¹⁹ “Bir Partiye İki Lider”, Tempo Dergisi, 10.08.2006, ss.24–27.
- ²⁰ Mumcu, “DYP o gün ihanet etti. Ne için yaptı bilmiyorum. Nasıl seçimlerden önce YSK listelerin verileceği son gün ANAP bu birleşmenin gereği olarak seçime katılmayacağını seçimlere DP çatısı altında katılacağını YSK’ya verdiği dilekçeyle duyurdu. Biz 2 saat sonra ortak listeleri YSK’ya verilmesini bekliyorduk. O listede hiçbir ANAP’lı isim yoktu” diyerek Aġar’ın kendisine ihanet ettiğini iddia etmektedir. Bkz. http://www.radikal.com.tr/politika/erkan_mumcu_agar_serefsizlik_yapti-1131534
- ²¹ Mumcu, o dönemde ANAP eski lideri Mesut Yılmaz’ın merkez sağda birleşmeye katılıp katılmayacağı soruları üzerine, ‘Kamuoyu araştırmalarında en sevilmeyen kim? Öcalan mı yoksa bir başkası mı’ şeklindeki çıkışını yapınca bu çıkışa partiden istifa ve tepkiler gelmiştir. Bu konuda bkz. “Mumcu’dan Çifte Özür”, Milliyet Gazetesi, 04.06.2007.
- ²² Zekai Özçınar, “Mumcu, Nereye Koşuyor”, Aksiyon Dergisi, 21.02.2005.
- ²³ Bkz. “Liberal Ağırılık”, Milliyet Gazetesi, 24.11.1998.
- ²⁴ Hasan Cemal, “Erkan Mumcu’lar, Sıkıntılı Partiler...”, Milliyet Gazetesi, 20.11.2001.
- ²⁵ Mehmet Barlas, “Erkan Mumcu ‘Genç Dinazor’ Olmaya Hevesli”, Yeni Şafak Gazetesi, 15.04.2002.
- ²⁶ Mehmet Barlas, “Erkan Mumcu’dan Özür Diliyorum”, Yeni Şafak Gazetesi, 21.05.2002.
- ²⁷ Yılmaz Çetiner, “Vakitsiz Öten Horoz Tencerede!”, Milliyet Gazetesi, 23.05.2002
- ²⁸ Bkz. Milliyet Gazetesi, 03.02.2003 ve
- ²⁹ Bkz. “Sen de mi Erkan Bey”, Milliyet Gazetesi 27.11.2001.
- ³⁰ Bkz. “Mumcu da AKP Geleneğini Bozmadı”, 18.03.2004.
- ³¹ “Erkan Mumcu’nun Çınaraltı’nın tam karşısında yaptığı bir konuşma vardı: ‘Bana AK Partili bir belediye başkanı verin! Dedi. AK Parti rüzgarı kuvvetli esiyordu, siyasi iklim de Erkan Mumcu’dan yanaydı... Sonrası malum, yollarımızın neredeyse tamamı taşlarla döşendi.” Bkz. Onur Şirin, “Yalvaç İl Olacak(tı)!”), <http://www.ozyalvac.com/haber/874-yalvac-il-olacakti>
- ³² Ahmet Tulgar, “Beyaz Türklerin Değil, Çorabı Deliklerin Politikacısıyım”, Milliyet Gazetesi, 08.09.2002.
- ³³ “Anavatan Lideri Mumcu: Hiçbir Şey Gizli Kalmaz”, Aksiyon Dergisi, 06.08.2007.
- ³⁴ “İsparta’ya Bakan’dan 102 Milyar”, Hürriyet Akdeniz, 05.01.2000.
- ³⁵ “İsparta Kaybetti”, Akdeniz Gazetesi, 16.02.2005.
- ³⁶ “İsparta’nın İkinci Baharı”, Akdeniz Gazetesi, 04.04.2005.
- ³⁷ “İl, İl Seçim ’95: İsparta’da DYP Zorda”, Milliyet Gazetesi, 08.12.1995.

KIRIŞ

³⁸ Bu, Bülent Arınç'ın ifade ettiği “Unutmayın Erkan Mumcu ve Abdülatif Şener AK Parti'nin içinden çıktı. Kendisine 2,5 yıl bakanlık verdiğimiz bir insan, bitmiş tükenmiş birisini aldık milletvekili yaptık, bakan yaptık. Ama günün birinde, ‘sen aslansın, kaplansın ne işin var burada, yürü aslanım’ dediler. Arkasına 20 kişi aldı gitti. 21'nciyi bulamadılar. Ama 20 kişinin AK Parti içinden ayrılıp gitmesi bizim için işaret fişegi idi” diye anlattığı süreçtir. Bkz. Radikal Gazetesi, 24.06.2012

³⁹ Recep Tayyip Erdoğan, 2006 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Tasarısı Üzerine Yaptığı Konuşma

⁴⁰ Bkz. “Erkan Mumcu'dan Şok İstifa”, Sabah Gazetesi, <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/15/siy96.html>

⁴¹ Yavuz Donat, “Başbakanın İnce Hesapları”, Sabah Gazetesi, 17.02.2005.

⁴² Mustafa Mutlu, “Mumcu'nun Mumu”, Vatan Gazetesi, 21.06.2005

⁴³ Ulusal ve yerel basında zaman zaman bu yönde söylentiler ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri Mumcu'nun 2011 seçimlerinde MHP'den milletvekili aday olacağıyla ilgiliyen (<http://www.haber7.com/haber/20101130/Erkan-Mumcunun-MHPye-mi-gececek.php>) bir diğeri de 2013 yerel seçimlerinde Isparta Belediye Başkanı aday olacağına ilişkindir (<http://www.ajans32.com/siyasette-erkan-mumcu-damgasi-11628h.htm>).

⁴⁴ Mumcu, aktif siyaseti bırakmasının ardından katıldığı etkinliklerde ve röportajlarında ülke gündemine gelmeye devam etmektedir. Mumcu'nun “Kentler taşralılar tarafından işgal edildiğinden beri Türkiye’de kendisine “muhafazakar” diyen bir lümpen kitle var” söylemi muhafazakar basında yer etmiştir. Bkz. <http://www.haber7.com/haber/20111226/Erkan-Mumcu-muhafazakarlara-catti.php> Diğer yandan son dönemde tartışılan başkanlık sistemine de verdiği röportajla destek vermektedir. <http://www.aksam.com.tr/guncel/baskanlik-sistemi-turkiye-icin-firsat/haber-149804>

⁴⁵ Bkz. “Başbakan Toto”, Milliyet Gazetesi, 16.11.2002, “O, Şimdi Genel Başkan”, Akdeniz Gazetesi, 05.04.2005

⁴⁶ Bkz. Şaban Sitembölükbaşı, “Isparta’da Seçmenlerin Parti Tercih Nedenleri Üzerine Bir Araştırma: 1995, 1999 ve 2002 Genel Seçimleri Karşılaştırması”, Akdeniz İİBF Dergisi, Sayı 8, Yıl 2004, s.159.

⁴⁷ Bkz. Ayşen Peker, “Isparta’da Halkın Yönetici ve Siyasetçileri Tanıma Düzeyi Araştırması”, Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta 2010; Hakan Mehmet Kiriş, Niran Özalp ve Ayşen Peker, “Siyasetçiler ve Kamu Yöneticileri Bakımından Tanınırlık: Isparta Örneği”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2013, Sayı 14, ss.23–35.

⁴⁸ Bkz. “Erkan Mumcu'nun 27 Yıl Gizli Kalan Sırrı”, Haftalık Dergisi, Sayı 166, 9–15 Haziran 2006, s.19.

⁴⁹ Hakan M. Kiriş, “Merkezin Sağı Türkiye'nin Ne Kadarı?”, AGORA Dergisi, Yıl 2007 Sayı 13, Mart – Nisan – Mayıs, s.25.